

Õiguskantsler

Teie 12.01.2021 nr

Meie 26.01.2021 nr 7-4/210161/2100491

Covid-19 levikuga seotud piirangutest

Austatud []

Pöördusite õiguskantsleri poole Covid-19 tõrjumiseks kehtestatud piirangute ning nendest tuleneva tegevusvaldkondade erineva kohtlemise pärast.

Covid-19 põhjustava koroonaviiruse leviku tõkestamiseks on vaieldamatult vaja kehtestada piiranguid. Piirangud on lubatud vaid siis, kui need on nakkuse tõrjeks vältimatult vajalikud. Piiranguga tekitatud kahju ei tohiks ületada kasu. Näiteks on lubamatud intensiivselt majandus- ja ettevõtlusvabadust piiravad keelud, mille mõju nakkuse levikule on väike või millele on olemas vähem piirav alternatiiv (nt inimeste hajutamine). Mõne riigi kohtud on Covid-19 leviku takistamiseks seotud põhjendamatuid või ülemääraseid piiranguid ka kehtetuks tunnistanud.

Õigusriigis ei tohi valida põhiõigust piiravat meetet põhjaliku analüüsita. Uue tundmatu ja arvatavalt suure ohu korral on küll mõeldav esialgu rakendada piiranguid ka ettevaatuspõhimõttel, aga kui ohuolukord püsib, tuleb lisanduvatele teadmistele toetudes piirangud üle vaadata ja ajakohastada. Kui oht ei ole enam tundmatu, võib selle tõrjumiseks kasutada üksnes selliseid piiranguid, mille toime on tõendatud. Piirangu mõju tuleb hinnata nii enne piirangu kehtestamist kui ka perioodiliselt tagantjärele. Piirang, mida pole vältimatult vaja või mis on kaasneva negatiivse kõrvalmõju tõttu muutunud ülemääraseks, tuleb viivitamata kehtetuks tunnistada. Kui on valida mitme ohu tõrjeks toimiva piirangu vahel, tuleb valida põhiõigusi kõige vähem piirav meede.

Nakkushaiguse tõrje korral tuleb arvestada, et seadus lubab kehtestada üksnes neid piiranguid, mis on nakkuse leviku tõkestamiseks vältimatult vajalikud (nn proportsionaalsuse nõue, mis tuleneb [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) §-st 11). Hindama peab iga piirangut eraldi, aga ka kõiki samaaegselt seotud piiranguid kogumis. Keeldudel ja käskudel peab nende tegelikku prognoositavat mõju arvestades olema põhjuslik seos nakatumise vähenemisega. Arvestada tuleb nii inimeste valmidust oma tegevust nõutud moel vabatahtlikult piirata kui ka avaliku võimu võimekust rikkujad korrale kutsuda.

Pidevalt tuleb kaaluda ühelt poolt piirangu mõju viiruse leviku tõkestamisele ning teiselt poolt piirangu negatiivset mõju eri tegevusvaldkondadele (sh arvestades mõju muutumist ajas). Piirangute kehtestamisel tuleb eri tegevusvaldkondi üldiselt kohelda võrdselt (põhiseaduse § 12). Võimalik on siiski kehtestada mõningad erisused, mis lähtuvad tegevuse eripärast, või piiranguid perioodiliselt diferentseerida: näiteks sellisel, et mingi aja jooksul kehtivad ühes tegevusvaldkonnas rangemad piirangud kui teises ja seejärel vastupidi.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Kehtestades eri piirkondades erinevad piirangud, tuleb arvestada, et inimesed ei pruugi muuta oma käitumisharjumusi ning on valmis liikuma sinna, kus parajasti kehtivad leebemad piirangud. See võib viiruse leviku ohjeldamise asemel tuua kaasa hoopis viiruse leviku teises piirkonnas. Lubamatu on seada ettevõtlusele ränga majandusliku mõjuga piiranguid, mis ei hoiä ära nakkuse levikut. Ülemäärasele, sisult mõistetamatule piirangule võib järgneda keelatud tegevuse kandumine ruumidesse, kus hajutamisinõudeid ei tagata ning riiklik kontroll pole võimalik.

Hiljemalt pärast õigusakti vastuvõtmist tuleb avalikustada otsuse tegemise aluseks olnud uuringud ja analüüsid (vt [avaliku teabe seaduse](#) § 28 lg 1 punktid 7 ja 18, § 30 lg 2 ning § 35 lg 2 p 2 nende omavahelises koostoimes). Kui Covid-19 tõrjega seotud piirangud tuginevad valitsuse moodustatud teadusinõukoja analüüsidele ja neil põhinevatele ekspertsoovitustele, peaksid ka need olema avalikud. Isikutel, kes kannavad piirangute tõttu kahju, aga ka avalikkusel ja kindlasti kohtul peab olema võimalik kontrollida, kas piirang oli nakkuse tõrjeks vältimatult vajalik ja miks ei olnud võimalik rakendada vähem piiravaid abinõusid. Lauskeelde ega sulgemisi ei saa õigustada sellega, et proportsionaalseid, s.t nakkuse levikut tõkestavaid, ent siiski teatud määral majandustegevust jätkata lubavaid piiranguid võidakse rikkuda. Rikkumise vältimiseks tuleb piirangute rikkujad korräle kutsuda, mitte kõigile veel rangem piirang seada. Samuti ei õigusta ebaproportsionaalseid piiranguid argument, et teistes riikides on piirangud karmimad. Teised riigid lähtuvad oma oludest ning on ka näiteid, kus karmide piiranguteta on nakkuse levik peatatud, sest ühiskond on valmis ühiselt pingutama.

Kui isik leiab, et Covid-19 tõrjumiseks kehtestatud Vabariigi Valitsuse korraldusega on tema õigusi rikutud, saab ta korralduse vaidlustada halduskohtus (vt õiguskantsleri [seisukohta](#)).

Loodan, et neist selgitustest on abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise